

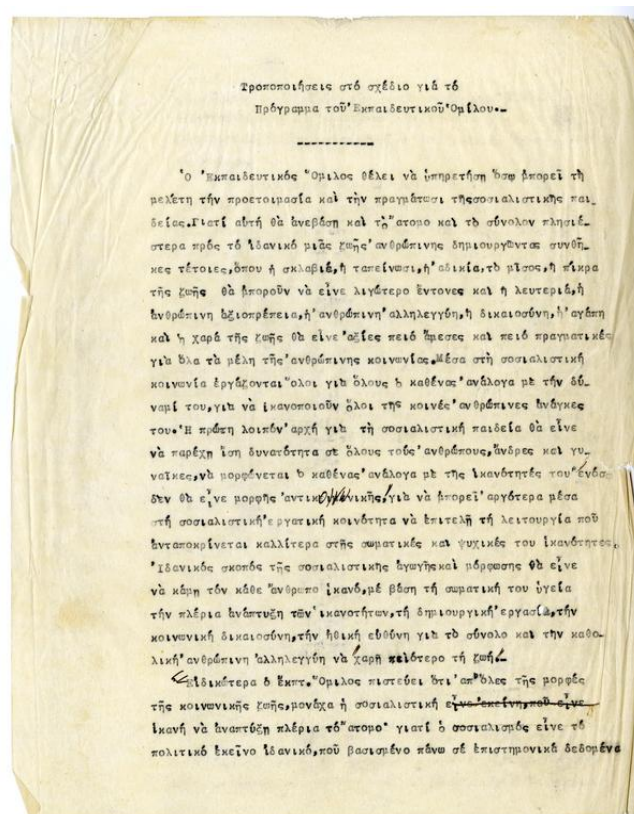
Σημείο αφετηρίας της διατριβής αποτελεί η διάσπαση του Εκπαιδευτικού Ομίλου (1927), η οποία συνιστά τομή στην ιδεολογικοπολιτική τοποθέτηση του Δημήτρη Γληνού, αλλά και μιας μεγάλης μερίδας διανοούμενων που συντάχθηκαν μαζί του σε μια σειρά προγραμματικών θέσεων για την ελληνική εκπαίδευση, που αποκρυσταλλώθηκαν σε τρεις άξονες: θρησκευτικό, εθνικό και κοινωνικό. Η ριζοσπαστικοποίηση της μερίδας αυτής σχετίστηκε με την απογοήτευση από τις παλινωδίες που είχαν καταγραφεί στο ζήτημα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης από την πλευρά των κομμάτων του φιλελεύθερου χώρου.

Στη συνέχεια, η ομάδα που συσπειρώθηκε γύρω από το Γληνό και αυτοπροσδιορίστηκε πολιτικά και εκπαιδευτικά στον ασαφή και ρευστό χώρο του εκπαιδευτικού σοσιαλισμού, άσκησε συστηματική κριτική στις προσπάθειες των κυβερνήσεων του Ελευθέριου Βενιζέλου για την εγκαθίδρυση ενός εκπαιδευτικού συστήματος που να ανταποκρίνεται στο εγχείρημα του αστικού εκσυγχρονισμού, καταγγέλλοντας το σχολείο ως όργανο συντήρησης του κοινωνικού καθεστώτος. Πρόκειται για κριτικές παρατηρήσεις σε κύριες κατευθύνσεις και επιμέρους επιλογές μιας μεταρρύθμισης η οποία θεμελίωσε την οργανωτική δομή και τα περιεχόμενα μάθησης που ακόμη και στις μέρες μας χαρακτηρίζουν το εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Επιπρόσθετα, στην περίοδο του κοινωνικού δημοτικισμού, ο Γληνός αποτελεί το σημείο αναφοράς παιδαγωγών, εκπαιδευτικών και διανοούμενων που συγκροτούν την αντίληψη του αριστερού ρεύματος για την εκπαίδευση. Το σχολείο αντιμετωπίζεται ως ένα από τα πιο πλούσια φέουδα του κομματισμού, ως μηχανισμός επιλογής των στελεχών της αστικής τάξης, των αυριανών εκμεταλλευτών του λαού, μιας αγράμματης και απαίδευτης μάζας που κοινωνικοποιείται, ώστε να γίνει παθητικός αποδέκτης της κοινωνικής τάξης. Από τη στιγμή που ο Γληνός αναλαμβάνει τον ρόλο του πνευματικού ταγού του ΚΚΕ, αντιλαμβάνεται την ολοκληρωτική επικράτηση του κομμουνισμού ως το τέλος της Ιστορίας, τη δε δικτατορία του προλεταριάτου ως μια αναγκαία μεταβατική κατάσταση προς την αταξική κοινωνία. Στο πλαίσιο της αποδοχής αυτής της κοσμοθεωρίας, οι απόψεις του για την παιδεία και το εκπαιδευτικό σύστημα επικεντρώνονται στη λαϊκή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που αποσκοπεί σε μια παιδεία απελευθερωτική, έτσι που να εξυπηρετηθεί το ιδανικό μας επαναστατημένης αταξικής κοινωνίας. Οι εκπαιδευτικές θέσεις του Γληνού την περίοδο αυτή αποτελούν για μαθητές, συνοδοιπόρους και επιγόνους του σημείο αναφοράς που επικαθορίζει εφεξής την αντίληψη του αριστερού εκπαιδευτικού ρεύματος για την παιδεία. Υπό την έννοια αυτή, οι θέσεις του για την παιδεία και την εκπαίδευση στο διάστημα 1933-1943 αποτελούν ένα αθησαύριστο ακόμη υλικό, η συστηματοποίηση και αξιολόγηση του οποίου συντελεί στη βαθύτερη

κατανόηση της συγκρότησης του αριστερού εκπαιδευτικού ρεύματος στην Ελλάδα του μεσοπολέμου και μεταπολεμικά.

Παράλληλα, οι απαντήσεις που δίνει ο Γληνός σε βασικά παιδαγωγικά ερωτήματα σχετικά με τα μορφωτικά περιεχόμενα, τη διδακτική μέθοδο, τη διάρθρωση της ελληνικής εκπαίδευσης, τη σχέση σχολείου και κοινωνίας, την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, τη γυναικεία εκπαίδευση, τον ρόλο και τις λειτουργίες που υπηρετεί το πανεπιστήμιο έχουν το δικό τους ξεχωριστό ενδιαφέρον για την ιστορία της εκπαίδευσης. Καθώς, μάλιστα, ο Γληνός εκφράζει αυθεντικά τις θέσεις αυτές στο πλαίσιο διαφορετικών αντιμαχόμενων κοσμοθεωριών (ανάγκη μεταρρύθμισης του αστικού σχολείου, αρχικά, αποσκοπώντας στην κοινωνική αναμόρφωση και τον εκδημοκρατισμό και, κατόπιν, αμφισβήτηση του αστικού σχολείου), έχει ιδιαίτερη σημασία να καταγραφούν οι μετατοπίσεις στη θεώρηση του εκπαιδευτικού θεσμού, όπως αυτές ορίστηκαν στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα στις ιδεολογικοπολιτικές διαδρομές του Γληνού από τον εθνικισμό, τον δημοτικισμό, τον βενιζελισμό, τη σοσιαλδημοκρατία και, τέλος, τον κομμουνισμό. Στο πλαίσιο αυτό, επιχειρείται και η κριτική αποτίμηση των θέσεων και της δράσης του Δημήτρη Γληνού, αναδεικνύονται αντιφάσεις και αδιέξοδα μιας σημαντικής μορφής στον χώρο της ελληνικής εκπαίδευσης και της παιδαγωγικής σκέψης.

(Αρχείο Δ. Γληνού, © Ίδρυμα Γληνού)